

KUTYUKAPARÁS RAKSÁNYI GELLÉRT ROVATA

Te vagy a mór! Bessenyei Ferenc 80 éves!

- Maga oda ment be a Nemzeti Színház üdülőjébe. Mit csinál maga ott?
- Nyaralok.
- És maga ott dolgozik.
- Igen. Színész vagyok.
- Ne mondja! Ismeri a Bessenyei Ferencet? A Szörényi Éva olyan volt a fekete kezében, mint egy fehér virág a sötét kehelyben. Maga látta az Othellót?
- Játszom benne – mondtam. (Ladányi Feri helyett ugrottam be Montanóba, és rajtam maradt.)
- Csodálatos volt az Othello! Az a fekete ember megfojtotta Mónikát.
- Talán Desdemónát!
- ...
- [A végén Othello] azt mondja, hogy ... – gondolkodott és én idéztem neki:
- Torkon ragadtam a körülmetélt kutyát és ledöftem, így.
- És akkor rázuhant Desdemónika tetemére!
- ...

Váratlanul közel jött hozzám és megcsókolt. Egy pillanatra kibontakozott és csak ennyit mondott:

- Te vagy a mór!

A fájdalomtól és a röhögőgörcstől alig bírtam szóhoz jutni, mert az ingemen keresztül úgy szétkaparta a hátamat, hogy kiserkent a vér. Lefogtam a kezét és ingerülten mondtam neki:

– Holnap legyél ott újra a mólón, viszem neked a Bessenyei Ferit! Interurbán hívom, a föld alól is előkerítem neked!

Másnap nem volt ott a mólón. Ahogy a Hunor és a Magor elől eltűnt a csodaszarvas, úgy tűnt el a kreol csoda.

Mindezt azért meséltem el, hogy érzékeltessem, milyen félelmetes hatása volt ennek az alakításnak, nemcsak a régi bérlők és a hozzáértő közönség soraiban, hanem az együgyű közönség rétegeiben is.

Bessenyei Feri azt mondta nekem, hogy ha a mai klasszikusokat nézi, az új olvasatok miatt úgy érzi magát, mintha lekötőznék és végig kellene néznie hozzátartozói meggyalázását. A legtöbb próbálkozás blöff. Van esztétikai priomiálisz, esztétikai lineálisz, szimmetriálisz és van esztétika disszonáns. Van. De harminc egynéhány éve csak a disszonáns hangok igazát keressük. Bessenyei Ferenc, akinek a lénye félelmetesen szinkronban volt a követelményekkel, érthető módon irtózik az erőszakolt meglevenítésektől.

Egyszer meginterjúvoltam, hogy mi volt a legnagyobb élménye. Azt hittem, azt mondja, hogy Raksányi Kutyuval léphetett fel együtt magyar színpadon. Nem ezt mondta, hanem azt, hogy amikor Hódmezővásárhelyen földművelő [valójában kertészinas, amire nagyon szívesen emlékezett vissza; szülei nem parasztok, hanem kereskedők voltak] volt, még hajnalban, amikor alig bontakozott a homályból a fű, fa, táj teste, pitymallat előtt zsákokban kellett hordani a trágyát. És amikor szétszórták a földekre, a nap első sugaraira csattantak a rózsák. Így lobbant, csattant be ő is a magyar színészetbe, mint egy született magyar hős, mint egy autodidakta csoda. Rajz Jani egyszer azt mondta nekem: Kutyukám, hatvan év felett nincs új játék. Én azóta megtoldottam: hetven felett régi se.

Ferikém! Nyolcvan felett mi jön? Ezt csak egy borospohár mellett tudjuk kiértékelni.

Isten éltesse!